

FOUNDATION ФОНДАЦИЈА
OPEN ИНСТИТУТ
SOCIETY ОТВОРЕНО
INSTITUTE ОПШТЕСТВО
MACEDONIA МАКЕДОНИЈА

Анализа и наоди од набљудувањето на имплементацијата на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер (2006-2010)

Подготвено за потребите на Надзорната расправа во Собранието на Република
Македонија

Содржина:

Исказ на сведокот: Добар закон има, но се игнорира	4
Резултати од следењето на имплементацијата на Законот	7
Резултати од истражувањето за перцепцијата на граѓаните во Македонија за остварувањето на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер и оцената на имателите на информации за примената на правото спроведено во 2009 година.	13

Скопје, 21 октомври 2010

1. Предговор

2. историја на Законот, 5 годишнина, и улогата на ФИОМ

3. Надминување на бариерите во имплементацијата:

Глава 1: Сид од тишина

- Молчењето не е одобрување (legacy)
(и кога немаше закон исти беа бројките)
- Пола се соочуваат со одбивање
- Кон сервисно ориентирана администрација (и да има одбивање, подобро отколку молчење, член 10)

Глава 2: Пристапот правило, а не исклучок

- Делумен пристап
- Тест штетност
- Во потрага по оправдание за исклучоците (УЈП)

Глава 3: Владините одговори

- Записници од СЕП
- Веб на Владата
- Како одговара на предизвиците (скратен буџет на Комисијата)

Глава 4: Одговори, премалку-предоцна “too little – too late”

- Пробивање на 30 денови, Ургенции
- Комисијата не ја „слушаат“
- Трошоците во пристапот (двојно плаќаме и за да ја креираат и за да ја дадат)

Глава 5: Извештаите од имплементаторите

Добар закон има, но се игнорира

Воведен исказ

Неда Коруновска, Координатор на правна програма

Сведок на Надзорната расправа оддржана на 21.10.2010 година

Ви благодарам за можноста да учествуваме во надзорната расправа и да ги споделиме нашите сознанија. Правото и можноста на граѓаните да бараат и добиваат информации за работењето на нивната влада е неопходно во сите демократски и отворени општества. Затоа, ФИОМ во изминативе шест години имаше пред себе две цели: прво, поддршка на процесот на усвојување на солиден закон за пристап до информации и второ, овозможување ефикасно применување на законот.

Што се однесува до првата цел, ме радува фактот што партијата која е сега мнозинство во Собранието беше наш сојузник во 2006 кога се трудевме да ја подобриме нацрт-верзијата на предложениот закон, а од друга страна тогашната партија на власт имаше разбирање и значително го подобри предлог-законот пред самото негово усвојување, воспоставувајќи ја, меѓудругото, независната комисија која времето покажа дека е од суштинско значење за ефективно функционирање на системот за пристап до информации. По последните измени на законот од оваа година – кога беа земени предвид скоро сите наши забелешки во однос на недореченостите на законот - може да напоменам и гордо да заклучиме дека домашната законска рамка, претставува солидна легислативна основа.

Меѓутоа, постојат сериозни предизвици што се однесува до ефикасното применување на законот, а проблемите во спроведувањето на законот не се резултат на самите одредби и нивно толкување, туку ~~предсе~~ должат на несоодветна примена на обврските од страна на институциите, кои се должат можеби на недоволно познавање на законската рамка. Токму поради овој факт, предмет на ова мое излагање ќе бидат проблемите на кои се наидува во пракса, идентификувани со нашите анализи.

ГЛАВНИ НАОДИ:

- 1) **Повеќе од половина од барањата не добиваат никаков одговор.** Поразителен е фактот што т.н. молчење на администрацијата останува константен и сериозен проблем и сите години се движи околу 50%.

Практично законот воопшто не ја подобри праксата бидејќи од пред донесувањето на законот бидејќи скоро идентичен број на молчешки одбивања имаше и во 2004 година. Имателите на информации не смеат барањата да ги „чуваат во фиока“, а неуспехот на администрацијата да одговори на каков било начин неминовно ја отвора дилемата дали јавната управа намерно го игнорира граѓанинот, кршејќи го притоа Законот, или пак има нешто да скрие? И двата случаи се поразителни за македонската демократија, а за овој проблем да се надмине мора да се зголеми знаењето и одговорноста кај институциите и да заживеат прекршочните одредби. Досега ниту еден прекршок не е изречен, ниту е покрената прекршочна постапка, иако во само во 51 наши случаи е најдена повреда на правото. Затоа, сметаме дека е потребно да се измени законот и да се определи Комисијата за прекршочен орган, како што е веќе случај со повеќето Комисии именувани од Собранието на РМ.

- 2) **Пристапот до информации треба да биде правило, а не исклучок.** Па дури и кога одредена побарана информација спаѓа под некоја категоријата исклучоци, законодавецот утврдил должност на имателите во секој конкретен случај да ценат дали јавниот интерес од објавувањето на информацијата е поголем од заштитениот интерес, во кој случај треба да обезбедат пристап до информацијата. Затоа, спроведувањето на т.н. **„тест за штетност“ е од клучно значење за успехот на системот за пристап до информациите.** Меѓутоа, во пракса тестот не се применува дури и откако стана задолжителен оваа година. Од јуни 2010, од добиени 14 решенија за одбивање, само во еден случај е применет тестот за штетност или во над 90% не се применува. Тоа значи дека во реалноста се изземаат цели *категории на информации*, без оглед на тоа дали одреденото откривање информации поставува каков било фактички ризик од штета или не.
- 3) **Иако, во духот на законот е да се обезбеди и делумен пристап, таму каде поради заштита на легитимни интереси не е можен целосен пристап, оваа одредба воопшто не се применува.** Свесни за потребата од заштита на личните податоци, при нашата анализа, побаравме делумен пристап до преставките поднесени од страна на лица сместени во затворени установи. Пристапот ни беше целосно одбиен, бидејќи имателот – надвор од законските овластување - толкуваше дека со прикривањето на

заштитените информации ќе се загуби смислата на документот, а Комисијата го потврди решението и утврди дека „претставките фактички ќе останат без содржина“. Се поставува прашањето како имателот и Комисијата можат да ја ценат смислата и причината за бараната информација, кога барателот не е должен да ја образложи потребата и целта за која ја бара. Во конкретниот случај, ние сакавме да испитаме дали од анализа на датумите на поднесување може да се утврди одреден тренд и временска динамика на поднесување на преставките или фреквенција кај институциите за кои се жалат, кој како податок не е заштитен и немаше да биде прекриен. Очигледно е дека до овие информации можевме да дојдеме, само преку делумен пристап до преставките, што не ни беше овозможено.

- 4) **Роковите кои се дадени во законот, иако се доволни за одговор, во мнозинство случаи не се почитуваат.** Па така за една обична информација, како пристап до годишен извештај за работа на државен орган можете да чекате 2 години и 8 месеци. Толку ние чекавме од поднесување на барање до позитивна одлука на Управниот суд. Затоа, може да се каже дека оправдан е застрашувачки високиот процентот на граѓаните, дури 94%, кои сметаат дека единствена причина за долгото траење на постапката е инертноста на институциите. Тоа само докажува дека државните служби сè уште не се услужно и сервисно ориентирани, кон оние за кои „постојат“ граѓаните, па затоа логично, второ рангирана опција на граѓаните за добивање на информации се “пријателите, односно врските” – дури 35%.
- 5) **Повеќе од две третини (63%) од граѓаните не знаат дека постои законот.** Една од основните причини за неинформираноста на граѓаните се ограничените финансиски средства за спроведување на ефективна кампања која би опфатила информирање на граѓаните и обука на службените лица. Буџетот на Комисијата која е надлежна за едукација и промоција на правото покрај тоа што е исклучително скромно, постајано се намалува и споредено со 2007, до 2010 е намален за 30%.

Ви благодарам.

**РЕЗУЛТАТИ ОД СЛЕДЕЊЕТО НА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ЗАКОНОТ ЗА СЛОБОДЕН
ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР
ОД ФОНДАЦИЈАТА ИНСТИТУТ ОТВОРЕНО ОПШТЕСТВО – МАКЕДОНИЈА
ВО ПЕРИОДОТ ОД ФЕВРУАРИ 2006 ДО 2010 ГОДИНА**

Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер е донесен по иницијатива на невладиниот сектор во Република Македонија. Законот беше донесен во февруари 2006 година, а периодот на неговата подготовка траеше повеќе од две години. Во тој период неколку невладини организации, меѓу кои беше и Фондацијата Институт отворено општество – Македонија (ФИОМ) организираа тркалезни маси, советувања со домашни и странски експерти, ја подигаа свеста кај граѓаните за правото на слободен пристап и лобираа кај властите за донесување на овој закон. Од самиот почеток на примената на Законот ФИОМ имплементира потпрограма „Слободен пристап до информации“ што овозможи одлична основа за проценка на неговата имплементација од страна на релевантните институции.

ФИОМ спроведе четири истражувања во процесот на имплементацијата на Законот од неговата примена и тоа: 1. Тестирање на примената на Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер на локално и централно ниво 2006-2007; 2. Тестирање на примената на Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер на централно ниво преку обични, сензитивни и тешки (обемни) прашања во 2008 и 2009; 3. Истражување на перцепцијата на граѓаните во Македонија за остварувањето на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер и оцената на имателите на информации за примената на правото спроведено во 2009 и 4. Истражување за имплементацијата на Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер во областите на европската интеграција, високото образование, социјалната заштита и правата од здравственото осигурување и јавните набавки. Дополнително, ФИОМ е иницијатор и поддржувач на последните измени и дополнувања на Законот од 2010 година.

Поминаа 4 години од примената на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, а дел од одредбите содржани во него не се применуваат во пракса, ниту пак властите посветуваат доволно внимание за оставрување на ова уставно и законско право.

МОЛЧЕЊЕТО НА АДМИНИСТРАЦИЈАТА - НАЈГОЛЕМ ПРОБЛЕМ ВО ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ЗАКОНОТ

Институтот отворено општество - Македонија во рамките на своето најново истражување во 2010 година, во февруари поднесе 75 барања до државните институции, од кои само на 36 добивме одговори во законскиот рок, односно во над 50%, администрацијата молчи. Во јуни 2010 година до државните институции поднесовме 90 барања, од кои во над 40% (на 37 барања) државните институции молчат.

Нема позитивен тренд во надминување на овој проблем во имплементацијата на Законот, бидејќи и во периодот септември 2006-септември 2007, во првата година од примената на Законот, резултатите на ФИОМ од набљудувањето покажаа дека најголем број од поднесените барања не добија никаков одговор¹, односно 40% од барањата се соочија со молчење на администрацијата. Поднесовме вкупно 629 барања за пристап до информации од јавен карактер, до 73 институции на централно ниво и 31 општина во Македонија. „Премолченото одбивање“ е неуспех на имателите на информации да

¹ Види: „Сид од тишина“, Една година подоцна, Извештај од имплементацијата на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, ФИОМ, http://www.soros.org.mk/download/Zid_od_tishina.pdf

одговорот на било каков начин на барањата за информации. Дека се работи само за игнорантски и индиферентен однос од страна на јавните органи, докажа и фактот што во над 65% од случаите за кои беше поднесена жалба, во првата година од имплементацијата, поради молчење на администрацијата, имателите на информации реагираа и одговараа.

Препорака: Во случаите кога администрацијата молчи, Комисијата жалбите поради молчење автоматски да ги уважува, задолжувајќи ги имателите на информации да ја дадат информација. Во овој случај, материјалните трошоци задолжително да ги сноси имателот на информациите.

Надлежните институции да ги применуваат прекршочните одредби, односно да го применуваат членот 39 и да изречат глоби за имателите на информации кои не ја исполнуваат должноста да овозможат информираност на јавноста.

ПРЕКРШОЧНИТЕ ОДРЕДБИ – „СЛОВО НА ХАРТИЈА“

Со цел непречено да се имплементираат Прекршочните одредби сегашниот закон треба да се преформулира и прецизира согласно Законот за прекршоци. Имено, истражувањата покажаа, а истото може да се прочита и од Годишните извештаи на Комисијата, дека до сега не е изречен ниту еден прекршок за имателите кои не го спроведуваат Законот. Изрекувањето на прекршочните санкции кое е оставено само на судовите е решение што не е во согласност со духот на Законот за прекршоци. Затоа, надлежноста на Комисијата да се грижи за спроведување на одредбите од Законот за слободен пристап значи и можност на Комисијата да ги изрекува прекршоците кои се предвидени во Законот за слободен пристап.

Препорака: Заради ефикасно спроведување на прекршочните одредби на Законот, да се измени и дополни Законот во делот на надлежностите на Комисијата со исклучива надлежност на Комисијата да ги изрекува прекршочните санкции.

НЕ ПОСТОИ ДЕЛУМЕН ПРИСТАП

Не се применува член 7 од Законот за слободен пристап, односно не се овозможува делумен пристап, а со тоа се загрозува и оставувањето на правото од став 5 на член 16. Имено, имателите на информациите толкуваат дека со прикривањето на информациите кои потпаѓаат под исклучоците ќе се загуби смислата на информациите кои се бараат и не дозволуваат делумен пристап. Исто така и Комисијата цени дека не е можен делумен пристап бидејќи со бришење на податоците кои спаѓаат под исклучоците од Законот, „претставките фактички ќе останат без содржина“ (предмет број 07-95). ФИОМ со истражувањето во 2010 побара делумен пристап преку барањата за слободен пристап, свесни дека постојат исклучоци во информациите кои ги бараме. Притоа бевме свесни и за законското право за необразложување на барањето за која цел ги бараме информациите. Со ваквиот начин на примена на одредбите од Законот, во конкретниот случај скаратено ни е правото да ги анализираме датумите на самите претставки, што ќе дадат преглед значаен за нашето работење, а тоа е во кој дел од годината се зачестени претставките за непочитување на уставните и законските права на лицата во органите, организациите и установите во кои слободата на движење е ограничена.

„ТЕСТОТ ЗА ШТЕТНОСТ“ – ЗАДОЛЖИТЕЛНА ПРОВЕРКА НА ИСКЛУЧОЦИТЕ ОД ЗАКОНОТ ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИТЕ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР

Во Република Македонија не постојат апсолутни исклучоци од правото за пристап до информации од јавен карактер. Напротив, во сите случаи каде основите за ограничување на пристапот може да се применат, имателите се должни да го применат тестот за штетност во согласност со ставот 3 од член 6, односно да ги проверат последиците врз интересот кој се заштитува, наспроти јавниот интерес кој би се постигнал со објавувањето на информацијата. Тестот за штетност не беше применет ниту во еден случај во текот на истражувањата во 2006-2007 и 2008-2009 година. Во 2010 година, за поднесените 90 барања во јуни, по последните измени на Законот и воведувањето на задолжителна постапка за тестот на штетност, добивме 14 Решенија за одбивање на пристапот, од кои само во 1 (едно) решение е „спроведен“ тестот за штетност, што значи во 93% не е почитувана оваа законска обврска. И во овој еден случај каде пишува дека е применет тестот за штетност, имателот на информацијата, во конкретниот случај Управата за јавни приходи не образложува како оцениле дека давањето на бараната информација ќе има штетни последици наспроти јавниот интерес, кој во Република Македонија не е дефиниран. Со оваа негативна пракса на имателите на информации, на неприменување на одредбите од Законот, уште еднаш се потврдува и нашиот наод дека дел од одредбите не се имплементираат. Ниту пак се имплементираат Прекршочните одредби во овие случаи, за кои дури се предвидени највисоките глоби, од 1.000 до 2.000 евра (член 27).

Препорака: Имателите на информации мора задолжително да го применат „тестот за штетност“ во секој конкретен случај кога ќе го ограничат пристапот до информациите, применувајќи ги исклучоците наведени во член 6 став 1 од Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер. Во постапката треба да се земат предвид конкретните околности во кои се врши проценката, со цел да утврдат дали користа за јавниот интерес од објавувањето на информацијата е поголема од штетните последици кои ќе бидат предизвикани за заштитениот интерес. Да се дефинира јавниот интерес. Имателите на информации да го следат барем документот за тестот на штетност подготвен од Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер.

ДОЛГ Е ПАТОТ ВО МАКЕДОНИЈА ЗА ДА СЕ ДОБИЕ ИНФОРМАЦИЈА

Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер има својство на *lex specialis*. Добрата страна е што роковите дадени во него за остварување на правото од моментот на поднесување на барањето па се до решението на Комисијата по одлучувањето по жалбите се куси и прецизни. Но истражувањето покажа дека овие рокови не се почитуваат. Од нашето искуство издвојуваме два негативни примери. Едниот покажа дека се потребни 2 години и 8 месеци за да дојдеме до бараната информација, од поднесување на барањето па се до позитивна одлука од Управниот суд².

² Граѓаните се соочуваат со долг пат за добивање на информација од јавен карактер. Имено, од денот на поднесување на барањето со кое барателот бара копија од Годишниот извештај за работата на Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер (во понатамошниот текст само „Комисијата“) за период од 1 Септември 2006 до 31 Декември 2006 година па сè до денот на неговото добивање, поминаа две години и осум месеци. Во овој период Управниот суд донесе позитивна одлука на тужбата поднесена од страна на барателот против решението на Комисијата, а исто така и Врховниот суд на РМ ја одби жалбата изјавена од страна на Комисијата против пресудата на Управниот суд. Особено важен факт во оваа постапка е тоа што барателот оствари пристап до Извештај кој не беше усвоен од страна на Собранието на РМ, причина заради која првично беше одбиен

Сакаме да укажеме дека игнорантскиот однос на властите кои го користат институтот молчење на администрацијата не оди во прилог на времето утврдено за остварување на правото на слободниот пристап. Со истражувањето во 2010 год. поднесовме барања за слободен пристап до Министерството за одбрана, на 9 јули. До денешен ден, само на две барања од шест имаме одговори, иако имаме и поднесени жалби за сите нив. За другите и по изминати 3,5 месеци немаме никаков одговор. Сметаме дека на овој начин власите даваат лош пример за спроведување на законите во Македонија.

Дополнително, и бројот на поднесените Ургенции во 2010, поднесовме 33 што е 20% за вкупниот број барања, со кои ги потсетуваме имателите на информации дека треба навремено да ги извршуваат обврските се потврда дека роковите не се почитуваат.

Непочитувањето на роковите за остварувањето на правото ги дестимулира граѓаните да бараат информации согласно Законот. Истражувањето на перцепцијата на јавноста за правото на слободен пристап, спроведено во 2009, покажа дека второ рангирана опција 35% кон која би посегнале граѓаните за да дојдат до информации е “пријатели, врски”.

Граѓани		Случаи	%
Што би преземале за најлесно да дојдете до информација?	Поднесување на барања	469	46.5%
	Пријатели, врски	353	34.9%
	Не знам	60	6.0%
	Подмитување	33	3.2%
	Ќе се јавам на телефон	26	2.5%
	Директен контакт	24	2.4%
	Интернет	24	2.4%
	Друго	14	1.4%
	Ќе гледам ТВ	12	1.2%
Без одговор	7	.7%	
Тотал		1009	101.3%

А застрашувачки висок е процентот на граѓаните, дури 94%, од оние кои имале искуство со законот, кои сметаат дека единствена причина за долгото траење на постапката е инертноста на институциите.

Препорака: Да се измени членот 44 од Законот со што ќе се предвиди глоба и за одговорното лице кај имателот на информација доколку во предвидениот законски рок неосновано не ја посредува информацијата. Дополнително, Управниот инспекторат мора да врши надзор над спроведувањето на законот

РЕШЕНИЈА ЗА ОДБИВАЊЕ ПРИСТАП (ИЛИ ЗАКЛУЧОЦИ ЗА ПРЕКИНУВАЊЕ НА ПОСТАПКАТА) НАМЕСТО „ИЗВЕСТУВАЊАТА“ ОД ИМАТЕЛИТЕ НА ИНФОРМАЦИИ

Набљудувањата покажаа низа недоследности во имплементацијата на Законот кога имателите на информации го одбиваат пристапот. Имено, имателите не ја надминаа праксата и по 4 години од примената на Законот и сеуште го ограничуваа пристапот со „известување“ до граѓанинот дека не може да му биде дозволен пристапот или дека не ја поседуваат бараната информација. Ова не е во согласност ниту со Законот за слободен пристап ниту со Законот за општата управна постапка, бидејќи во случаите кога се

пристапот од страна на Комисијата, повикувајќи се на исклучоците од слободен пристап предвидени со Законот.

ограничуваат правата, органот мора да донесе решение и истото да го образложи. Решението, како правен акт, му дава основа на граѓанинот доколку не е задоволен да се жали. ФИОМ во изминатите години ги обжалуваше овие известувања и Комисијата беше сензитивна на овој пропуст од страна на имателите и решаваше по нив. Но на последните жалби кои се однесуваат на набљудуваниот период по јуни 2010, Комисијата ни достави Решенија за отфрлање на жалбите бидејќи ја применуваат законската одредба од член 28, дека жалба не може да биде поднесена на „известување“. Со овој начин на работа на имателите на информации скратено е правото на граѓанинот да добие правна заштита од второстепениот орган, а тоа е Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер.

ЗАКОНОТ ГИ ОТКРИВА АНОМАЛИИТЕ ВО РАБОТЕЊЕТО НА ВЛАСТИТЕ

Резултатите од истражувањата ни потврдија дека Законот за слободен пристап до информации ги открива слабостите во работењето на властите. Со истражувањето на јавната перцепција ги прашавме граѓаните дали сметаат дека преку Законот на слободен пристап до информации од јавен карактер е можно да излезат на виделина проблемите и аномалиите во работење на институциите. Над 80% од нив имаат очекување дека законот ќе помогне да се согледаат сите актуелни проблеми и потешкотии во функционирањето на институциите со што би се зголемила транспарентноста во нивната работа.

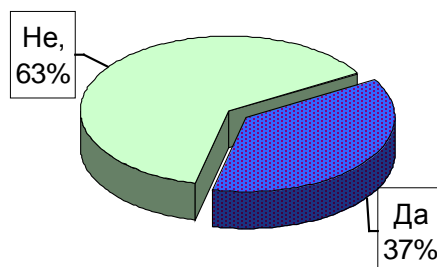
Од друга страна преку истражувањата со кои го тестиравме имплементирањето на Законот, ни се потврди оваа констатација и од одговорите кои ги добивме од Секретаријатот за европски прашања и од Секретаријатот за законодавство. Баравме: (1) *Упатство за постапките за усвојувањето на правото на ЕУ во Република Македонија, предвиден во заклучоците на Владата од 134 седница, одржана на 20 јануари 2010* и (2) *План за обука за пополнување на кореспондентните табели МК-ЕУ и ЕУ-МК, предвидени во заклучоците на Владата од 134 седница како заедничка обврска за нив да ги подготват документите. И за двете барања СЕП донесе Решенија за одбивање на пристапот поради тоа што „бараните информации се во подготовка и се уште се предмет на усогласување“.* Но, Секретаријатот за законодавство ни одговори дека: „не располагаат со таква информација, а освен тоа укажуваат дека ниту СЕП нема доставено ваков документ до нив“. Рокот за да ја завршат оваа обврска бил 90 дена, односно до 20 април 2010. На 30 јуни СЕП ни одговорија дека се уште ја усогласуваат и подготвуваат. Ако се задолжени заедно со Секретаријатот за законодавство ова да го направат, како е можно Секретаријатот за законодавство да не знае за документите?

ОПШТА НЕИНФОРМИРАНОСТ НА ГРАЃАНИТЕ - НЕОПХОДНА Е ПРОМОЦИЈА НА ПРАВОТО ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП

Истражувањето за општата перцепција на граѓаните покажа дека постои општа неинформираност на граѓаните за постоењето на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер. Податоците од спроведеното истражување покажуваат дека околу 2/3 (63%) од граѓаните не се запознаени со законот наспроти 1/3 (37%) кои изјавиле дека се информирани. Со истражувањето беа опфатени 1009 испитаници од општата популација и 50 професионалци-иматели на информации од јавен карактер. Една од основните причини за неинформираноста на граѓаните се ограничените финансиски средства за спроведување на ефективна кампања која би опфатила информирање на граѓаните и обука на службените лице - иматели на информациите. Буџетот на комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информации е лимитиран и е со тренд на намалување од година во година (во милиони денари) 2007 = 15.676; 2008=15.500; 2009=14.611 и 2010=11.000. Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информации спроведува едукација за службените лица, но повторно

се соочува со недостиг на финансиски средства за да се направат обуки за сите предвидени лица на целата територија на РМ.

Dal i znaete deka postoi zakon za sl oboden pristap do informacii od javen karakter?
Граѓани

И одговорите на граѓаните ни укажуваат на високата потреба од лансирање кампања за запознавање на граѓаните со правата и можностите од законот за слободен пристап до информации. Практично 9 од 10 анкетирани граѓани (89%) сметаат дека е потребна кампања за запознавање на граѓаните со правата и можностите од законот за слободен пристап до информации и ја изразува широко распространетата потреба од подобро запознавање со можностите и значењето на законот.

Според вас дали е потребна кампања за запознавање на граѓаните со правата и можностите од законот за слободен пристап до информациите

Табела 29

Граѓани	Случаи	%
Да, многу	617	61.2
Да, донекаде	283	28.1
Не	92	9.2
Не знае	16	1.6
Тотал	1009	100.0

Препорака: Потребна е измена и дополнување на Законот особено во делот што се однесува на дефинирањето на одговорноста на службените лица-иматели на информациите. Дополнително, давање на законска надлежност на Комисјата во делот на усогласувањето на буџетот за нејзина работа при доставувањето на предлог на буџетот на РМ. Да се организира информативна кампања која ќе ги опфати и граѓаните и службените лица. Исто така, следејќи го позитивниот пример помеѓу соработката на ФИОМ, Младиснкиот форум и Правниот факултет „Јустинијан Први“ од Скопје и воведувањето на факултативен предмет за Слободен пристап до информации за постдипломските студии, да се имплементира Законот во наставните содржини во програмите за средно образование со цел кревање на свеста кај младите луѓе за правата за слободно информирање.

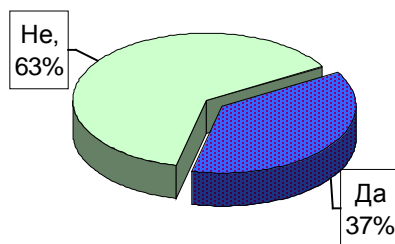
РЕЗУЛТАТИ ОД ИСТРАЖУВАЊЕТО ЗА ПЕРЦЕПЦИЈАТА НА ГРАЃАНИТЕ ВО МАКЕДОНИЈА ЗА ОСТВАРУВАЊЕТО НА ПРАВОТО ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИТЕ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР И ОЦЕНАТА НА ИМАТЕЛИТЕ НА ИНФОРМАЦИИ ЗА ПРИМЕНАТА НА ПРАВОТО СПРОВЕДЕНО ВО 2009 ГОД.

Со цел да се оцени дали по три години од имплементацијата одредбите содржани во законот се применуваат во пракса и дали властите посветуваат доволно внимание за оставрување на ова право, Институтот отворено општество – Македонија спроведе Истражување на перцепцијата на граѓаните на Република Македонија за остварувањето на правото и оцената дадена од страна на имателите на информациите за примената. Истражувањето беше изведено во два дела: (а) квалитативно истражување преку две фокус групи (општа популација и службени лица од кај имателите на информации) и (б) квантитативно истражување на национално репрезентативен примерок од 1009 испитаници и 50 професионалци (службени лица) – иматели на информации.

Три години по донесувањето на законот, мнозинството (63%) од граѓаните не знаат дека постои Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер

На прашањето кое се однесува на општата информираност на граѓаните за постоењето на законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, податоците од спроведеното теренско истражување покажуваат дека околу 2/3 односно 63% од граѓаните не се запознаени со Законот за слободен пристап, наспроти 1/3 (37%) кои изјавиле дека се информирани.

Dal i znate дека postoi zakon za sloboden pristap do informacii od javen karakter?
Граѓани

Перцепцијата на службените лица т.е. властите за тоа колку граѓаните се информирани за законот покажува дека само 6% од нив сметаат дека граѓаните во потполност се запознаени со законот, 66% сметаат дека граѓаните донекаде се запознаени со законот, а само 8% од властите сметаат дека граѓаните воопшто не се запознаени. Заклучокот на мнозинството службени лица е дека има потреба граѓаните дополнително да се информираат за законот (82%).³

Тоа укажува дека кај мнозинството од нив постојат мотиви за поддршка на активностите за подигање на свеста кај граѓаните за овој закон. Затоа не е чудно што од анкетираниите 1009 граѓани само 59 испитаници, односно 6%, поднеле барање за слободен пристап до информациите од јавен карактер.

9 од 10 граѓани сметаат дека е потребна кампања за нивно запознавање со правата и можностите од законот за слободен пристап до информации

³ Донекаде се запознаени сметаат 66% од властите, а 16% сметаат дека донекаде не се запознаени граѓаните.

Дадените одговори од граѓаните ни укажуваат на високата потреба од кампања за нивно запознавање со правата и можностите од Законот за слободен пристап до информации. Практично 9 од 10 граѓани (89%) сметаат дека е потребна кампања за нивно запознавање со правата од законот и ја изразуваат широко распространетата потреба од подобро запознавање со можностите и значењето на законот. Резултатите од истражувањето покажуваат дека оваа потреба за организирање на кампања е подеднакво распространета и кај оние кои знаат за постоењето на законот (90%) и оние кои не знаат за законот (89%). Ваквата ситуација открива дека и оние кои знаат за законот чувствуваат дека се недоволно информирани за законот.

НЕМАЊЕТО ДОВЕРБА ВО ИНСТИТУЦИИТЕ И НИВНАТА ИНЕРТНОСТ СЕ БАРИЕРА ВО ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ЗАКОНОТ ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИТЕ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР, СМЕААТ ДУРИ 81% ОД ГРАЃАНИТЕ. АЛБАНЦИТЕ ИМААТ НАЈГОЛЕМА ДОВЕРБА ВО ИНСТИТУЦИИТЕ, НАСПРОТИ ОСТАНАТИТЕ ЗАЕДНИЦИ КОИ ИМААТ МАЛА ДОВЕРБА.

Верувањето дека институциите се инертни и немањето доверба дека ќе им излезат во пресрет на обичните граѓани кога се работи за давање на информации се огледа во тоа што дури 81% потврдно одговориле на прашањето „Дали имате чувство дека ако ви треба информација тешко ќе дојдете до неа?“. Наспроти оваа ситуација само кај 11% граѓани владее оптимизам дека на бараната информација, институцијата би излегла во пресрет.

Разгледувани одговорите во однос на потешкотиите за доаѓање до информација низ призма на етничката припадност на граѓаните забележуваме повисок процент на потврдни одговори кај граѓаните од македонска националност. Имено 84% од Македонците се произнеле дека имаат чувство дека ако имаат потреба од информација тешко ќе дојдат до неа, додека анкетираниите од Албанска националност во однос на истото прашање се произнеле со 71% потврдни одговори (агрегирани одговори да, многу и да, донекаде). Најмногу распространет скептицизам дека ќе најдат на тешкотии, доколку имаат потреба од информација од јавен карактер, се забележува кај анкетираниите од останатите националности (89%). Но без оглед на варијациите големо мнозинство од граѓаните очекуваат многу или донекаде тешкотии во доаѓањето до информации од јавен карактер.

Граѓани	Случаи	%
Да, многу	474	46.9
Да, донекаде	348	34.5
Не	114	11.3
Не знам	74	7.3
Тотал	1009	100.0

Граѓани		Националност			Тотал	
		Македонец	Албанец	Друго		
Дали имате чувство дека ако ви треба информација тешко ќе дојдете до неа?	Да, многу	Случаи	345	65	64	474
		%	50.6%	28.9%	62.0%	46.9%
	Да, донекаде	Случаи	224	95	28	348
		%	32.9%	42.4%	27.3%	34.5%
	Не	Случаи	86	21	7	114
		%	12.6%	9.1%	7.0%	11.3%
	Не знам	Случаи	26	44	4	74
		%	3.8%	19.5%	3.6%	7.3%
Тотал	Случаи	681	224	103	1009	
	%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

Затоа не зачудува податокот дека 35% од граѓаните како веројатни активности кои би ги преземале за најлесно да дојдат до информација навеле дека се „пријателите и врските“.

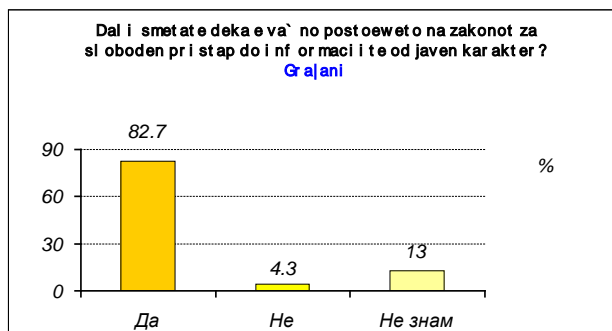
Оптимистички предзнак за постоењето на законот е податокот дека околу 47% испитаници би поднеле барање односно би се придржувале кон законските одредби за добивање на потребната информација од јавен карактер.

Граѓани		Случаи	%
Што би преземале за најлесно да дојдете до информација?	Поднесување на барања	469	46.5%
	Пријатели, врски	353	34.9%
	Не знам	60	6.0%
	Подмитување	33	3.2%
	Ќе се јавам на телефон	26	2.5%
	Директен контакт	24	2.4%
	Интернет	24	2.4%
	Друго	14	1.4%
	Ќе гледам ТВ	12	1.2%
	Без одговор	7	.7%
Тотал		1009	101.3%

ЗА ГРАЃАНИТЕ ПОСТОЕЊЕТО НА ЗАКОНОТ Е ОД ОСОБЕНА ВАЖНОСТ

Дека постоењето на законот е од особена важност потврдно оцениле 83% од граѓаните, наспроти 4% кои процениле дека не е важно постоењето на овој закон.

Анализата на резултатите од истражувањето покажува дека законот има силна еволутивна функција во подигањето на свеста на граѓаните за нивните права за слободен пристап до информации од јавен карактер. Така, дури 92% од граѓаните се изјасниле потврдно, додека скоро сите службени лица (98%), се изјасниле дека со овој закон се подигнува свеста на граѓаните за нивните права.

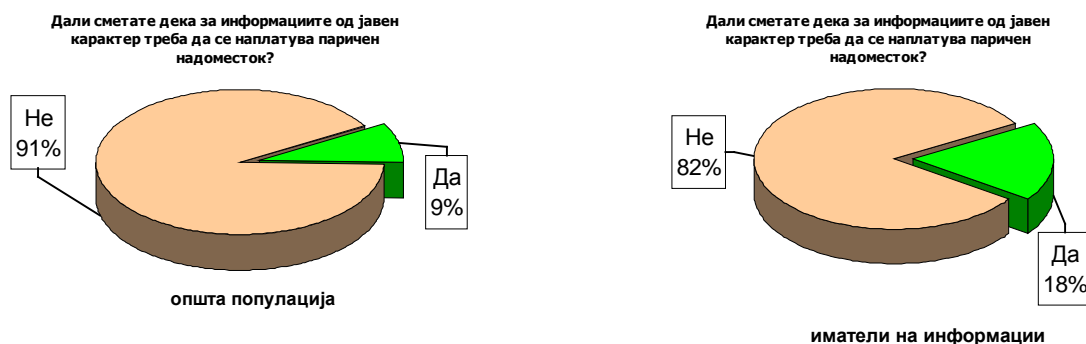
ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ЗАКОНОТ ПРЕТСТАВУВА МОЖНОСТ НА ВИДЕЛИНА ДА ИЗЛЕЗАТ ПРОБЛЕМИТЕ И АНОМАЛИИТЕ ВО РАБОТЕЊЕТО НА ИНСТИТУЦИИТЕ

Граѓаните преку високиот процент од 83% потврдни одговори гледаат можност преку имплементација на Законот за слободен пристап до информации да излезат на виделина проблемите и аномалиите во работењето на институциите. Овој податок зборува за очекувањата на граѓаните дека законот ќе помогне да се согледаат сите актуелни проблеми и потешкотии во функционирањето на институциите со што би се зголемила и овозможила поголема транспарентност во нивната работа. Што се однесува до одговорите на властите на истото прашање, кај нив мнозинството (68%) сметаат дека имплементацијата на законот претставува можност на виделина да излезат проблемите и аномалиите во работењето.

Граѓани			Властите		
	Случаи	%		Случаи	%
Да	838		Да	34	68.0
Не	73		Не	11	22.0
Не знам	98		Не знае	5	10.0
Тотал	1009		Тотал	50	100.0

КОНСЕНЗУС МЕЃУ ГРАЃАНИТЕ И СЛУЖБЕНИТЕ ЛИЦА ДЕКА ПРИСТАПОТ ДО ИНФОРМАЦИИТЕ ТРЕБА ДА БИДЕ БЕСПЛАТЕН

Исклучително високиот процент на негативни одговори 91% кај граѓаните и 82% кај службените лица укажуваат дека не треба да се наплатува паричен надоместок за бараните информации од јавен карактер. Дури и 9% од граѓаните кои процениле дека треба да се наплатува одреден паричен надоместок, најмногу од нив сметаат дека максималната сума не треба да биде повисока од 100 ден.

ПОВЕЌЕ ОД ПОЛОВИНА ОД ГРАЃАНИТЕ, КОИ ЗНААТ ЗА ЗАКОНОТ, НЕ ЗНААТ ДЕКА ПОСТОИ КОМИСИЈА ЗА ЗАШТИТА НА ПРАВОТО ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ, КОЈА Е ВТОРОСТЕПЕН И НЕЗАВИСЕН ОРГАН

За постоењето на Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер, која е второстепен орган кој е независен во своето работење и во донесувањето на одлуките, се информирани 45% наспроти 55% од граѓаните кои воопшто не слушнале за постоењето на Комисијата.

Овој податок е загрижувачки со оглед на тоа што една од нејзините основни надлежности е „грижа за спроведување на одредбите на законот и информирање и промовирање на правото“. До неа граѓаните, баратели на пристапот до информации, можат да поднесат жалба доколку не го оствариле правото на слободен пристап и со тоа да се овозможи поголем процент на остварување на правото. Годишните извештаи за работата на Комисијата покажуваат тренд на поголем број жалби по кои одлучувала од година во година, што е уште еден показател дека државата, односно власта, ако има политичка воља да биде транспарентна тогаш ќе и овозможи поголем буџет и ќе ја осигура нејзината независност, како и ќе и даде можност за поголема промоција.

ПОВЕЌЕ ОД 2/3 ОД ГРАЃАНИТЕ (68%) НЕ ГИ ПРЕПОЗНАВААТ ВЛАСТИТЕ ВО ДРЖАВАТА КАКО ИМАТЕЛИ НА ИНФОРМАЦИИ И НЕ ЗНААТ КАДЕ СЕ ПОДНЕСУВААТ БАРАЊАТА (70%)

За службените лица кои се посебно задолжени за посредување меѓу барањата и обезбедувањето пристап до информациите од јавен карактер на граѓаните во институциите на државата, не слушнале повеќе од 2/3 од граѓаните. Граѓаните дури не ги препознаваат властите дека се иматели на информации. Дополнително, високи 70% отпаѓаат на одговорите на граѓаните кои не знаат ниту каде се поднесуваат барања за информации од јавен карактер.

Граѓанини	Да, знам	Не, незнам
Кои се иматели на информации?	32.7%	67.3%
Каде се поднесуваат барања?	29.6%	70.4%

Овие два негативни индикатори (не знаење кои се иматели и каде се поднесуваат барања) значат дека граѓаните не се

информирани за клучни прашања во врска со можностите за користење на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер. Ваквото ниско ниво на информираност за законот во многу случаи може да биде извор на недоразбирања и да резултира со нерационално трошење на време и енергија што неминовно ја лимитира практичната имплементација на законот.

ЧЕТИРИ ПАТИ ПОВЕЌЕ „КРАЈНО НЕЗАДОВОЛНИ ГРАЃАНИ“ ВО ОДНОС НА „МНОГУ ЗАДОВОЛНИТЕ“ ОД ОДНОСОТ СЛУЖБЕНИТЕ ЛИЦА

Како заокружување на впечатокот за севкупното искуство кое што граѓаните го имале во процесот на барање на информација, оние кои поднеле барање беа прашани за нивното задоволство од односот на службените лица, при што им беше дадена можност истото да го оценат на скала од еден до пет. Доколку резултатите ги сумираме во две категории на задоволни и незадоволни, добиваме приближно ист број на одговори и во едната и во другата категорија, 29 незадоволни наспроти 30 задоволни. Но, на полот на скалата се забележува дека бројот на крајно незадоволните (15) е неколкукратно поголем од крајно задоволните (4).

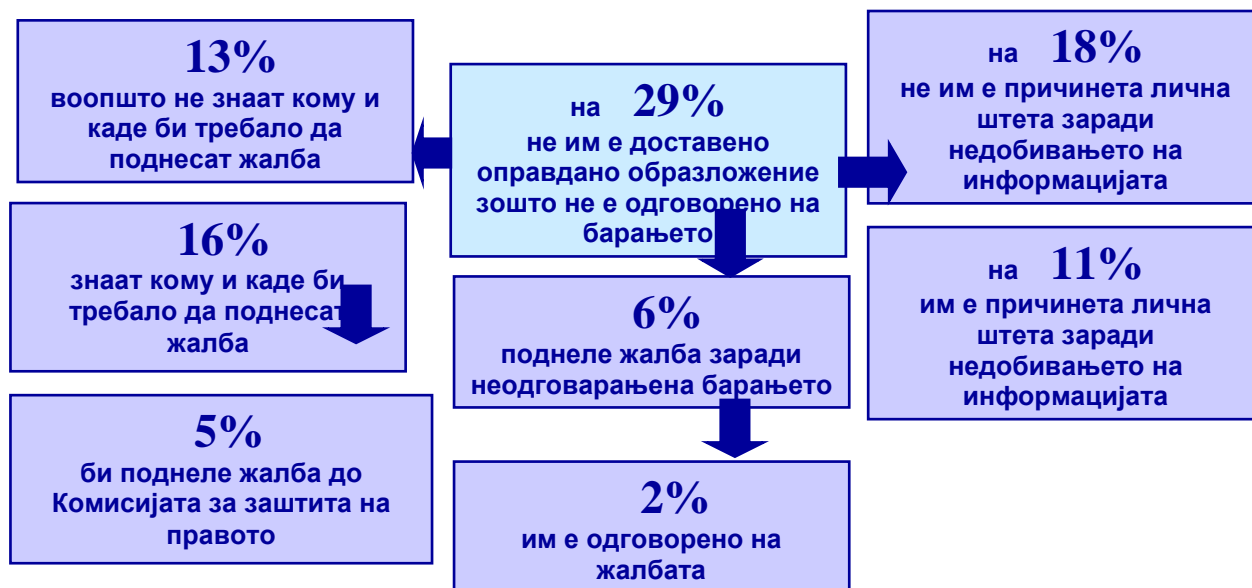
Граѓани	Случаи	%
Крајно незадоволен	15	25.8
Незадоволен	14	23.6
Делумно задоволен	13	21.3
Задоволен	13	22.7
Многу задоволен	4	6.6
Тотал	59	100.0

94% ОД ГРАЃАНИТЕ КОИ ИМААТ ИСКУСТВО СО ЗАКОНОТ, СМЕТААТ ДЕКА ЕДИНСТВЕНА ПРИЧИНА ЗА ДОЛГОТО ТРАЕЊЕ НА ПОСТАПКАТА Е ИНЕРТНОСТА НА ИНСТИТУЦИИТЕ. СПРОТИВНО ОД НИВ, СЛУЖБЕНИТЕ ЛИЦА НЕИНФОРМИРАНОСТА НА ГРАЃАНИТЕ ЈА СМЕТААТ ЗА ГЛАВНА СЛАБОСТ ВО ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ЗАКОНОТ

Од вкупниот број на граѓани кои што имаат искуство со поднесување на барање (59 случаи) скоро сите се изјасниле дека информацијата која што ја барале им била важна, (49 изјавиле дека информацијата им била многу важна, а 8 дека им била донекаде важна).

27% од поднесените барања (16) не биле одговорени, а поради тоа на 6 граѓани им е причинета лична штета заради недобивањето на информацијата. Притоа од овие 16-мина само тројца поднеле жалба заради неодговарање на барањето, што резултирало со уште еден одговор. Седуммина од анкетираниите кои не добиле некое оправдано образложение зошто се уште не им е одговорено на барањето, воопшто и не знаат кому и каде би требало да поднесат жалба. Комисијата како второстепен орган кому би ја поднеле жалбата ја имаат споменато само тројца од граѓаните кои поднеле официјално барање за пристап до информации.

Како единствена причина за долгото траење на постапката, 15 испитаници ја наведуваат инертноста на институциите, а само еден изјавува дека тоа е заради поднесено непотполно барање.

За разлика од граѓаните, перцепцијата на службени лица е дијаментрално спротивна. Властите, главна слабост во имплементацијата на законот ја издвоиле неинформираноста на граѓаните. Наместо, да бидат самокритични и да прифатат дека нивната неефикасност ги демотивира граѓаните да го искористуваат своето право. Веднаш зад неинформираноста, истакнати се и нормативните слабости со кои што тие се сретнуваат, инертноста на институциите, неедуцираниот кадар кој што е главниот медијатор помеѓу институцијата и граѓанинот, технички проблеми итн.

Иматели на информации		случаи	%
Најслаби страни во имплементирање на законот.	Неинформираност на граѓаните	40	80.0%
	Законски пропусти	12	24.0%
	Инертноста на институциите	8	16.0%
	Необучен кадар	5	10.0%
	Технички проблеми	3	6.0%
	Друго	3	6.0%
	Организациони потешкотии	2	4.0%

ПРЕПОРАКИ:

- 1. ВЛАДАТА Е ДОЛЖНА НА ГРАЃАНИТЕ ДА ИМ ОВОЗМОЖИ ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВОТО ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИЈЕ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР. ТАА ТРЕБА ДА ИМ ОБЕЗБЕДИ УВИД И ДА ГИ ИНФОРМИРА ГРАЃАНИТЕ ЗА ТРОШЕЊЕТО НА ЈАВНИОТ БУЏЕТ, ПРЕКУ ПРИСТАП ДО СЛУЖБЕНИТЕ ДОКУМЕНТИ. ЗА ДЕМОКРАТИЈАТА ДА ФУНКЦИОНИРА ДОБРО ГРАЃАНИТЕ МОРА ДА ЗНААТ ШТО РАБОТАТ ВЛАСТИТЕ.**
- 2. ВЛАСТА ТРЕБА ДА ИМ ОБЕЗБЕДИ ИНФОРМИРАЊЕ НА ГРАЃАНИТЕ ЗА „НОВИТЕ“ ПОЛИТИКИ, ПРЕКУ ЕДУКАТИВНА КАМПАЊА ЗА НИВНО ЗАПОЗНАВАЊЕ СО ПРАВАТА, МОЖНОСТИТЕ И ПРИДОБИВКИТЕ ОД ЗАКОНОТ ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ.**
- 3. МОЛЧЕЊЕТО НА АДМИНИСТРАЦИЈАТА И НЕЈЗИНАТА ИНЕРТНОСТ ПРЕСТАВУВА БАРИЕРА ЗА ГРАЃАНИТЕ. ВЛАСТИТЕ МОРА ДА ОБЕЗБЕДАТ ЕФИКАСНА И СЕРВИСНО ОРИЕНТИРАНА АДМИНИСТРАЦИЈА, КОЈА ЌЕ ИМ СЛУЖИ НА ГРАЃАНИТЕ И ЌЕ ИМ ОБЕЗБЕДУВА ПРИСТАП ДО СЛУЖБЕНИТЕ ДОКУМЕНТИ СО КОИ РАСПОЛАГА. ОСОБЕНО ВНИМАНИЕ ТРЕБА ДА СЕ ОБРНЕ НА МАЛИТЕ ЕТНИЧКИ ЗАЕДНИЦИ КОИ СЕ НАЈРАНЛИВА КАТЕГОРИЈА.**
- 4. ЗАКОНОТ ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ Е ПРЕПОЗНАЕН ОД СТРАНА НА ГРАЃАНИТЕ КАКО ЕДНА ОД КЛУЧНИТЕ АЛАТКИ ВО СПРАВУВАЊЕТО СО КОРУПЦИЈАТА И ЗГОЛЕМУВАЊЕТО НА ЕФИКАСНОСТА НА АДМИНИСТРАЦИЈАТА. ЗАТОА ВЛАСТИТЕ ТРЕБА ДА ОБЕЗБЕДАТ НЕГОВО СПРОВЕДУВАЊЕ, И ДА ЈА ПОДОБРАТ ПРАВНАТА РАМКА ОНАМУ КАДЕ СЕ ИДЕНТИФИКУВАНИ НЕДОСТАТОЦИ. ВО ИНТЕРЕС НА ВЛАСТИТЕ Е ЗАКОНОТ ДА ФУНКЦИОНИРА ЗА ПОЛЕСНО ДА ГИ ИДЕНТИФИКУВА АНОМАЛИИТЕ ВО РАБОТЕЊЕТО НА ИНСТИТУЦИЈЕТЕ.**
- 5. ИМАЈЌИ ЈА ПРЕДВИД СОЦИО-ЕКОНОМСКАТА СИТУАЦИЈА ВО МАКЕДОНИЈА, НЕВРАБОТЕНОСТА И СИРОМАШТИЈАТА, СЕКОЕ ДОПОЛНИТЕЛНО НАПЛАТУВАЊЕ, ДУРИ И ЗА ИНФОРМАЦИИ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР, ЗА ГРАЃАНИТЕ Е НЕПРИФАТЛИВО. ВЛАСТИТЕ ТРЕБА ДА РАЗМИСЛАТ ДА ГО УКИНАТ ТРОШКОВНИКОТ ЗА ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ. ИМ ПРЕПОРАЧУВАМЕ ДА ОБЕЗБЕДАТ ЕЛЕКТРОНСКИ ПРИСТАП.**
- 6. КОМИСИЈАТА ЗА ЗАШТИТА НА ПРАВОТО НА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР МОРА ПО АКТИВНО И ПО АГРЕСИВНО ДА НАСТАПУВА ВО НЕЈЗИНАТА СЕКОЈДНЕВНА РАБОТА. УТВРДЕНИТЕ СЛАБОСТИ ВО РАБОТАТА НА ИНСТИТУЦИЈЕТЕ ТРЕБА ДА ГИ САНКЦИОНИРА И ЈАВНО ДА ГИ ИСТАКНУВА, ПОВИКУВАЈЌИ НА ПОГОЛЕМА ОДГОВОРНОСТ ОД ВЛАСТИТЕ.**
- 7. МАКЕДОНИЈА СЕУШТЕ ПРЕТСТАВУВА ТРАДИЦИОНАЛНО ЗАТВОРЕНО ОПШТЕСТВО. ЗА ЖАЛ, ГРАЃАНИТЕ НЕ СЕ ЧУСТВУВААТ СЛОБОДНИ ДА БАРААТ ОТЧЕТ ОД ДРЖАВАТА И НЕ ГИ ПРЕПОЗНАВААТ ИНСТИТУЦИЈЕТЕ КАКО МЕСТА КОИ СЕ ДОЛЖНИ ДА ИМ ОБЕЗБЕДАТ ИНФОРМАЦИИ. УШТЕ ПОСТРАШНО, ВЛАСТИТЕ НЕ РАБОТАТ ТРАНСПАРЕНТНО И НЕ СЕ ГРИЖАТ ДА ОБЕЗБЕДАТ ОТЧЕТНОСТ ВО СВОЈАТА РАБОТА. ЗАТОА, ИМ ПРЕПОРАЧУВАМЕ ДА ОБЕЗБЕДАТ ПРИСТАП (ВЕБ СТРАНИ, И СЛ.) ДО ОДЛУКИТЕ, ПРАВИЛНИЦИТЕ, НАЦРТ ЗАКОНИТЕ, ТРОШЕЊЕТО НА БУЏЕТОТ И СЛ., А НЕ САМО НА ЈАВНИТЕ ГОВОРИ И РЕКЛАМИ.**
- 8. ВЛАСТИТЕ МОРА ДА ОБЕЗБЕДАТ ФЕР ТРЕТМАН КОН ГРАЃАНИТЕ – БАРАТЕЛИ НА ИНФОРМАЦИИ. НЕ СМЕАТ ДА ЗАБОРАВАТ ДЕКА ВО ДОБРОТО УПРАВУВАЊЕ СПАЃА И ОДНОСОТ КОН ГРАЃАНИТЕ, КОИ ЈА ПЛАЌААТ НИВНАТА РАБОТА. ДОПОЛНИТЕЛНО, ПОТСЕТУВАМЕ ДЕКА ЗАКОНОТ ПРЕДВИДУВА ОБВРСКА ЗА ВЛАСТИТЕ ДА ПРУЖААТ ПОМОШ НА НЕУКИТЕ СТРАНКИ.**
- 9. ВЛАСТИТЕ ТРЕБА ИТНО ДА ЈА СПРОВЕДАТ РЕФОРМАТА НА АДМИНИСТРАЦИЈАТА. ВО УСЛОВИ НА ФИНАНСИСКА КРИЗА, ДРЖАВАТА НЕМОЖЕ ДА СЕ ОДНЕСУВА КОМОТНО И ДА СИ ДОЗВОЛИ ИНЕРТНА И БАВНА АДМИНИСТРАЦИЈА, ЗАВИСНА ОД РАКОВОДИТЕЛИТЕ. НЕИНФОРМИРАНОСТА НА ГРАЃАНИТЕ НЕ СМЕЕ ДА СЕ ТОЛКУВА КАКО НИВНА ОДГОВОРНОСТ, НАПРОТИВ ВЛАСТА ТРЕБА ДА СФАТИ ДЕКА ЕДУКАЦИЈАТА НА ГРАЃАНИТЕ Е НЕЈЗИНА ОБВРСКА.**

Методологија

Во **квантитативниот дел** беа опфатени: **1009 испитаници** од општата популација и **50 професионалци**-иматели на информации од јавен карактер. Општата популација беше селектирана по случаен избор и репрезентативност со вкупната популација во Република Македонија.

Распределбата на иматели на информации е следната:

ДРЖАВНИ ИНСТИТУЦИИ	20
СУДСКА ВЛАСТ	5
ЛОКАЛНА ВЛАСТ	8
ЈАВНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА (ЈАВНИ УСТАНОВИ)	5
ЗДРАВСТВЕНИ УСТАНОВИ	2
ПРАВНИ И ФИЗИЧКИ ЛИЦА КОИ ВРШАТ ЈАВНИ ОВЛАСТУВАЊА	3
ОБРАЗОВНИ ИНСТИТУЦИИ	4
ПОЛИТИЧКИ ПАРТИИ	3
ТОТАЛ	50

Во **квалитативниот дел** беа опфатени 2 фокус групи. Во фокус групите вкупно учествуваа 17 учесници, од кои:

- 9 испитаници од општа популација
- 8 иматели на информации од следните институции:
 1. Министерство за образование и наука
 2. Дирекцијата за заштита на лични податоци
 3. Министерството за внатрешни работи
 4. Општина Карпош
 5. ЈП водовод и канализација
 6. Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер
 7. Министерството за правда
 8. Секретеријатот за европски прашања